

**ПОДАТКОВЕ ЗАКОНОДАВСТВО ТРЕТЬОГО РАЙХУ
СТОСОВНО СОБАК ТА СОБАЧІ РЕЄСТРАЦІЙНО-ПОДАТКОВІ ЖЕТОНИ
З ДИСТРИКТУ ГАЛИЧИНА (1940–1944 рр.)**

Юрій Овсінський

**TAX LEGISLATION OF THE THIRD REICH REGARDING DOGS
AND DOG REGISTRATION AND TAX TOKENS
FROM THE DISTRICT OF THE GALICIA (1940–1944)**

Jurij Ovsinskyj

During the Second World War, the German occupation of Polish and Ukrainian lands took place. In the occupied territories, the Third Reich created a new administrative structure and implemented its own system of population taxation, in particular in the Galicia District. Among others, there was a tax for dogs, which was collected from the population on the basis of regulations and prescriptions of the new government. These resolutions regulated: the procedure for registering a dog, the amount of tax rates, preferential categories, the issuance of registration and tax tokens that were attached to the animal's collar. A system of fines and other types of punishments for non-compliance with these orders was also established. The Magistrate reserved the right to confiscate and kill a dog whose owner was unable to pay the tax for it, and a fine of up to 500 zl was due for deliberately concealing the fact of its ownership.

In large cities of the Galicia District, the tax for one dog in 1940–41 averaged up to 100 zl, in 1942–43 – 100–200 zl, in 1944–45 – 150–250 zl. In the regional towns of the District in 1941–42, it was 30–40 zl, and in the villages at the same time – 20–30 zl. There are no data for subsequent years.

As a result of the practice of using such tokens, many copies have been preserved, on the basis of which we have an idea of their design, graphics, manufacturing material, etc. Such tokens are artifacts, documents of their era. In 1941, there was obviously a problem with the production of dog tokens, as evidenced by both relevant sources and the very fact of their absence in some districts for that year. At that time, the main document for registration and payment of tax for a dog was a receipt issued by local authorities. In general, the practice of registering and taxing dogs performed two important social functions: 1) regulation of the number of dogs by exterminating unregistered homeless and strays; 2) sanitary and veterinary control as a means of combating animal rabies.

The results of this article may be of interest to a wide range of researchers of the history of the Second World War, the history of taxation, the history of law, the history of animal husbandry, dog owners, collectors and local historians.

Keywords: Third Reich, Galicia District, Lviv, Kolomyia, Ternopil, Chortkiv, occupation authorities, registration, tax, dogs, registration and tax token, tax tariff, fines.

Порушена у статті проблематика ніколи окремо не розглядалася ані українською, ані польською чи німецькою історіографією. На основі документальних джерел та матеріалів, більшість яких вперше вводиться до наукового обігу, а також артефактів (собачих жетонів з власної колекції автора), досліджуються ідентифікаційно-реєстраційний, фіскально-правовий та інші аспекти явища у період Другої світової війни. Відображено правові відносини держави і власників собак, суспільні рамки та умови утримання тварин, санітарно-ветеринарні заходи, зокрема щодо регуляції кількості бездомних собак. Характеризується вплив окупаційного режиму Третього Райху в українських та польських землях на умови реєстрації та розміри оподаткування собак, мову та оформлення жетонів, їх типи та різновиди.

Принагідно й епізодично питання історії податку на собак в українських землях торкалися українські історики (Ветров 2000); (Орлик & Маренець 2005, с. 237). Польські дослідники історії оподаткування собак у Польщі також доволі стисло й поверхнево згадують саме цей період (Kosikowski & Matuszewski 2002, s. 163); (Kwaśniewski & Jurchuk 2016, s. 26–28).

Основним завданням статті є проаналізувати на прикладі Дистрикту Галичина один із аспектів фіскальної політики Третього Райху на окупованих територіях, а саме реєстрації та оподаткування собак; висвітлити механізм реалізації постанов влади щодо цього; охарактеризувати основні типи собачих реєстраційно-податкових жетонів з частини українських та польських земель досліджуваного періоду; показати розміри та динаміку податкових тарифів, матеріали, параметри та елементи оформлення таких жетонів.

Розпочавши Другу світову війну нападом на Польщу, Третій Райх не гаяв марно часу і впроваджував на окупованих територіях власну податкову систему. При цьому «всі дотихчасові пільги в податку на собак і способі його оплати, передбачені польським законодавством», були скасовані (Obwieszczenie starosty 1940, s. 10). 30 червня 1941 р. німецька армія увійшла до Львова й було створено адміністрацію Дистрикту Галичина. Практично відразу у переліку податків для місцевого населення з'явився і «собачий». Окрім того розпорядження німецької влади (1941–1944 рр.) щодо боротьби з безпритульними собаками та спричиненими ними хворобами, регулярно публікувалися місцевою: польсько-, німецько- та україномовною пресою. «Новий порядок» був неможливий без подолання цього явища. Тому у ході просування німецьких військ на схід з'являлися щодо цього все нові й нові постанови та приписи.

Будь-яка прийшла влада, особливо з імперським або завойовницьким минулим, прагнула насадити й утвердити на підкорених землях свою мову, релігію, ментальність. Мова собачих жетонів є яскравим свідком цих процесів. Німці підійшли до цього питання педантично і з притаманною їм пристрасстю до порядку. Львів у 1942–1944 рр. став на німецьких жетонах «Lemberg»-ом, а, наприклад, місто Коломия тоді ж трансформувалося у «Kolomea» (табл. 1, іл. 1, 4). Стосовно інших західноукраїнських міст та містечок німці чомусь здебільшого залишили на жетонах старі польські назви населених пунктів і польську орфографію: «Tarnopol», «Czortków», «Brzezany», «Złoczów», «Kamionka Strumiłowa». Хоча той же ж Золочів чи Чортків легко можна було видозмінити з типовим закінченням «au». Однак мова жетонів стала німецькою. На собачих жетонах цього періоду читаємо: «Kreis» (округ) та «Landgemeinde» (сільська громада).

Податок на собак у м. Львові запроваджувався на підставі 4-го розпорядження генерал-губернатора «Про введення приписів про загальне адміністрування в Дистрикті Галичина» від 17 грудня 1941 р., а також на підставі розпорядження «Про єдине оподаткування собак у Генеральному Губернаторстві» від 29 лютого 1941 р. «Статут податку на собак для міста Львова» набував чинності з 1 серпня 1941 р. Із текстом цього Статуту зацікавлені платники податків могли публічно ознайомитися до 31 березня 1942 р. в муніципальних районних управліннях та в міській податковій службі (Obwieszenie i wezwanie 1942, s. 4).

Податок на собак за 1941/1942-й фінансовий рік становив 67 зл.* за собаку (розмір 2/3 повного річного податку), і вважався «неповним» за 1941-й рік, тому виводився частково у 1942-й рік з розрахунку за 8 місяців (з 1 серпня 1941 р. до 31 березня 1942 р.). Якщо власник утримував декілька собак у межах м. Львова, то податок збільшувався на 100 зл. за другу собаку та до 133 зл. за кожну додаткову собаку. Податок необхідно було сплатити до Міської Податкової Каси (Ратуша, партер. каб. № 7) не пізніше, ніж 15 квітня 1942 р. Безпосереднім власником усіх собак у господарстві або на підприємстві вважався голова сім'ї або керівник підприємства. Магістрат залишав за собою право конфіскувати і вбити пса, власник якого не в стані був заплатити за нього податок, а за свідоме приховування факту утримання у власності пса належався штраф 500 зл. (15-go b.m. mija... 10.04.1942, 83, 3).

Населенню додатково роз'яснювалося, хто може сподіватися на пільги стосовно цього податку. По перше не платилося за щенят, молодших трьох місяців. Якщо у подвір'ї у декількох власників квартир була одна спільна собака, то вони несли відповідальність за податок як «солідарний боржник». Якщо пес приблукав до якогось господаря, то за нього необхідно було також сплатити, якщо протягом тижня він не був повернутий власнику чи відданий поліції.

* 8 квітня 1940 р. відкрився Емісійний банк в Польщі (Emissionbank in Polen) – спеціальна інституція для емісії грошей у Генеральній губернії. Ця валюта теж називалася злотим. Її курс був 2 злотих = 1 рейхсмарці. З часом курс злогого погіршився, зокрема на чорному ринку рейхсмарка коштувала 4 злотих (1941–1942 рр.) і 3 злотих (1943 р.), а 1944 р. було повернено курс 1,8 злотих за марку. Старі банкноти Польського Банку підлягали заміні на нові від Емісійного банку з курсом 1 до 1.

Табл. 1. Собачі реєстраційно-податкові жетони з Дистрикту Галичина (1942–1944 рр.).

Іл 1. Собачий жетон. LEMBERG. 1942 р.
№ 2969. (м. Львів). Розмір – 28 мм.
Метал – латунь.

Іл 2. Собачий жетон. KAMIONKA STRUMIŁOWA.
1942 р. № 144. (м. Кам'янка Бузька Львівської обл.).
Розмір – 25 мм. Метал – цинк.

Іл 3. Собачий жетон. ZLOCZOW. 1942 р. Б/н.
(м. Золочів Львівської обл.). Розмір – 33 мм.
Метал – цинковане залізо.

Іл 4. Собачий жетон. KREIS ZLOCZOW.
1943 р. № 5233. (м. Золочів Львівської обл.).
Розмір – 30x30 мм. Метал – цинк.

Іл 5. Собачий жетон. WERBIŻ WYŻNYJ. 1942 р.
№ 643. (с. Вишний Вербиж Коломийського р-ну
Івано-Франківської обл.).
Розмір – 30 мм. Метал – цинк.

Іл 6. Собачий жетон. KOLOMEA. 1943 р. № 643.
(м. Коломия Івано-Франківської обл.).
Розмір – 30x32 мм. Метал – цинк.

Іл 7. Собачий жетон. KREIS BRZEZANY. 1943 р.
№ 0922. (м. Березани Тернопільської обл.).
Розмір – 22 мм. Метал – цинк.

Іл 8. Собачий жетон. Kreis Czortkow. Landgem To[r]skie.
[1943–44 рр.] № 171. (с. Торське Чортківського р-ну
Тернопільської обл.). Розмір – 22 мм. Метал – цинк.

Іл 9. Собачий жетон. Kreis Tarnopol. Landgemeinde
Ostapie. [1943–44 рр.] № 293. (с. Остап'є
Тернопільського р-ну Тернопільської обл.).
Розмір – 22 мм. Метал – цинк.

Іл 10. Собачий жетон. Kreis Tarnopol. Landgem.
Mikulince. [1943–44 рр.] № 293. (с-ще. Мукулінці
Тернопільського р-ну Тернопільської обл.).
Розмір – 22 мм. Метал – цинк.

Податок міг бути зменшений до розміру 0,1 ставки для: 1) собак, які необхідні для охорони сільськогосподарських будівель або підприємств, а також будівель, віддалених більш, ніж на 500 м від найближчих житлових будинків; 2) собак, необхідних для охорони вантажних запасів; 3) собак, необхідних компаніям з охорони майна або професійним приватним охоронцям для виконання послуг; 4) собак, які служать тягловими тваринами для транспортних засобів, необхідних для промисловості; 5) дресированих собак, необхідних артистам для їх професійної роботи (Kto może być... 28.03.1942, 74, 3).

Такі пільги надавалися кожному підприємству чи будівельному комплексу лише на одну собаку. Собаководам, які утримували не менше 5 породистих собак, за їх бажанням надавалися спеціальні пільги. Те ж саме стосувалося професійних кінологів, але вони повинні платити податок за двох з п'яти собак за звичайними ставками. Собаки могли не оподатковуватися, якщо було встановлено, що вони перебувають у їх власника не більше 6-ти місяців. Від сплати податку також звільнялися сліпі чи глухі особи, для яких собаки були провідниками, необхідними для охорони та допомоги, що, однак, мало бути підтверджено офіційною медичною довідкою. Особи, які переїжджали в новий муніципалітет, маючи або щойно придбавши пса, мали повідомити про це Штадтгауптману протягом 14-ти днів після купівлі. Слід було також ставити до відома владу в разі згуби, продажу або смерті пса. При продажу треба було вказати ім'я та адресу покупця (Kto może być... 28.03.1942, 74, 3).

Цікаво, що знаходилися спритники, здатні пожитися на цьому («кому війна, а кому й мати рідна»). 19 червня 1942 р. газета «Львівські вісті» повідомляла, що «Управі Міського Податкового Відділу донесено, що неznані людиці подаються за урядовців Податкового Відділу та під загрозою стягають податок від псів. Управа Міського Податкового Відділу вияснює, що ні податок від псів, ні ніякі інші податки чи належності, поки що не будуть стягатись податковими урядовцями. У випадках, коли б таке приключилось, треба згаданих людиців віддати в руки поліції. Справжні податкові урядовці матимуть у кожному випадку на письмі урядовий наказ і стягатимуть вплати через відповідні квитанції. При вplatі податку від псів видаватиметься ще й відповідна податкова марка для пса» (Пересторога. 19.06.1942, 134 (258), с. 4).

Механізм впровадження розпоряджень Губернатора Галичини стосовно оподаткування собак в округах можемо простежити на прикладі Округу Коломия. На початку липня 1941 р. м. Коломию зайняли війська 8-го угорського корпусу. Знову було змінено адміністративно-територіальний устрій – відновлено ґміни, повіти й округи, а від 1 серпня 1941 р. Коломия оголошена центром Коломийського округу. На «неповний бюджетний рік» (який мав тривати від 1 квітня 1941 р. до 1 квітня 1942 р.) тут встановлювався тимчасовий податок від собак. При цьому «кожна собака в Окрузі Коломия мусить бути оподаткована», – зазначалося в § 1 постанови. Звільнялися від податку тільки собаки громадян Райху, а також службові собаки, визнані такими згідно з писемною довідкою відповідної установи (§ 2). Цікаво, що §3 передбачалася 50-ти відсоткова знижка, «якщо собака сторожить якийсь завод, склад матеріалу, або робить іншу службу». Таке звільнення від податку міг надати лише «Окружний староста на внесок начальника відносної збірної громади». У сільських громадах у складі Округу Коломия належалося за рік: за першу собаку – 20 зл., за другу – 30 зл., за третю – 40 зл. Річний податок за собаку «у звіринці» (собачому розпліднику) становив 60 зл. на рік. У містах: Косів, Снятин та Коломия річний податок від собак був дещо більший: за першу собаку – 30 зл., за другу – 40 зл., за третю – 50 зл. Податок за собаку у «звіринці» в цих містах становив 80 зл. на рік (§ 4) (Тимчасове зарядження... 23–26.11.1941, 28, 8).

Крайній термін сплати цього податку в громадських управах встановлювався до 31 грудня 1941 р. Далі у §5 знаходимо важливу інформацію про те, що «до часу введення марок для собак видаватимуть громадські управи посвідки вплати». Такі «посвідки треба дбайливо переховувати, щоб можна ними на жадання виказатись» (Тимчасове зарядження... 23–26.11.1941, 28, 8). Тобто на момент початку збору податку Округ Коломия ще не був забезпечений відповідними реєстраційно-податковими собачими жетонами, тому доказом сплати податку мала слугувати паперова довідка, яку власникові пса завжди слід було мати при собі, перебуваючи з псом у громадських місцях. На сьогодні нам не відомий жоден екземпляр такого собачого жетона з Коломиї за 1941-й рік, тому можемо припустити, що їх через певні причини взагалі не було виготовлено. За 1942-й рік відомий лише один екземпляр жетона (польськомовний, круглий, цинковий) з села Нижній Вербіж Коломийської округи (табл. 1, іл. 5).

Кошти від податку на собак розподілялися наступним чином: громади мали віддавати 50% податкових оплат до Союзу Громад в Коломиї, а інші 50% залишалися в касі громади. В містах Округу Коломия весь сплачений податок переводився на рахунок Міської управи (§ 6). Кожен

власник собаки, що до 31 грудня 1941 р. не сплатить за неї податку, мав «зложити карний додток до податку у висоті 100 проц. податку». «Водночас має урядом встановлений собаколов стратити собаку. Спрятання собаки не звільняє власника від податку і кари», – йшлося у § 7 цієї постанови, підписаної 17 листопада 1941 р. Округним старостою Коломиї Клаусом-Петером Фолькманом * (Тимчасове зарядження... 23–26.11.1941, 28, 8).

Одночасно зі Львовом та Коломиєю «Статут про податок від псів» було запроваджено 1 серпня 1941 р. і в Окрузі Чортків. Тариф на 1942-й рік становив тут «повну ставку»: за першого пса – 100 зл, за другого – 150 зл, за кожного дальшого – 200 зл. Відповідно податок за попередній «неповний» 1941-й звітний рік зібрали «в 2/3 частинах повної ставки». Крайнім терміном сплати податку за 1941-й рік «в касі властивої громади» було визначено 1 червня 1942 р., а за 1942-й рік – до кінця вересня 1942 р. (Податок від псів... 27.05.1942, 114, 4).

У 1943 р. тариф у Окрузі Чортків надалі залишався незмінним. Податок від псів «побирається в повній висоті продовж місяців липня і серпня, в будинку Управи міста Чорткова. партер ч. 4». До 15-го липня 1943 р. від населення також приймалися «узасаднені заяви в справі обнижки податку від псів». По завершенні терміну реєстрації та сплати податку всіх необлікованих псів забирали від власників і нищили (Посадник міста Чорткова. 11.07.1943, 28(93), 6). Про собачі жетони з Округу Чортків 1942–1943 рр. маємо достатньо інформації, оскільки їх збереглася певна кількість. Вони без датування, ромбовидні, цинкові й невеликого розміру. Назви населених пунктів польською, а решта тексту – німецькою мовою (табл. 1, іл. 8).

Децю пізніше Магістрат м. Станіславова ** прийняв 31 березня 1942 р. «Статут податку від собак», орієнтуючись при цьому (як і львів'яни) на роз'яснення, опубліковані у «Віснику Розпоряджень Генерального Губернаторства» 29 лютого 1941 р. (ст. 63). Всі без винятку власники собак у Станіславові мали сплатити цей податок «за цілий рахунковий рік 1943 згори, найпізніше до 5 квітня 1943 р. в міській касі в Станіславові і зложити відповідну декларацію». У 1942–1943 рр. податок виносив щорічно: за першу собаку – 100 зл., за другу – 150 зл., за кожну наступну – 200 зл. «Управа міста може сконфіскувати і наказати вбити собак, за яких не можна стягнути податку в цілості», – йшлося далі в ухвалі. Крім цього за приховування неоподаткованої собаки загрожував штраф до 500 зл. (Міський податок від собак. 18.04.1943, 16, 6).

Тернопіль також був «округним» містом у Дистрикті Галичина, тому тут у 1941–1943 рр. діяли такі ж податкові тарифи, як і у Чорткові чи у Бережанах. Жетони з Тернопільського Округу ідентичні чортківським (див. дод. №). Жетон з м. Бережани майже аналогічний, але має датування – «1943 KREIS BRZEZANY» і всередині ромба відсутнє коло (табл. 1, іл. 7–10).

Швидше за все ті ж тарифи були чинні й для інших «округних» міст Дистрикту, таких як, наприклад, Золочів та Кам'янка Струмилова ***. На 1942-й рік жетони тут були круглої форми. З Золочова маємо зразок залізного дубліката з написом «ZLOCZOW 1942» (табл. 1, іл. 3). З Кам'янки Струмилової цинковий «1942 KAMIONKA STRUMIŁOWA» (табл. 1, іл. 2). У 1943 р. жетон з Золочова це цинковий трикутник, двомовний польсько-німецький – «1943 KREIS ZLOCZOW» (табл. 1, іл. 4).

У цілому ж населення Західної України у 1942–1944 рр. не надто поспішало із сплатою німецькій владі податку за собак. Тим більше, що ситуація суттєво змінилася у 1944 р. із наближенням німецько-радянського фронту. Ще 12 червня 1944 р. Міський староста Львова разом з фінансовою та податковою службами вкотре нагадував, що необхідно сплатити одноразовим внеском за давні й заборговані податки за сезони 1942/43 і 1943/44 рр. «без письмового наказу згори». На це влада давала один тиждень, після чого планувалися примусові рейди із стягненням з боржників відсотків за зволікання зі сплатою (Publiczne przymuszenie... 11.06.1944, 136, 6).

Обставини ж запровадження останнього податкового збору були цілком у німецькому дусі: війна – війною, а у всьому іншому має бути порядок (Ordnung muss sein!). Газета «Львівські вісті» опублікувала 14 липня 1944 р. колективне звернення «Міського Старости в Лемберзі, Децернату Фінансів та Управи Податками» – «Візвання до заплати», у якому власників собак сповіщалося про податок на 1944–1945-й рік. Його розмір становив: «за першого пса – 150 зл.; за другого пса в тому самому господарстві – 200 зл.; за третього і кожного дальшого пса – 250 зл. Крайній термін сплати цього податку до «Дільницевих Урядів» м. Львова встановлювався до 31 липня

* Німецькою ця посада називалася «Крайсгауптман Коломиї» (Kreishauptmann Kolomea). Клаус-Петер Фолькман очолював Коломийське округне староство з 15 вересня 1941 р. до 21 травня 1943 р., коли його змінив на цій посаді доктор Герберт Горґон.

** Зараз це м. Івано-Франківськ.

*** Зараз це м. Кам'янка Бузька Львівської обл.

1944 р. Окремо наголошувалося на тому, що «якщо [...] не зплатиться, то послідує примусове стягнення без дальшого упімнення, а [...] в разі спізненої заплати податку, будеться побирати законні відсотки за проволочку» (Візвання до заплати. 14.07.1944, 161, 4).

Кумедність цього «Візвання» полягає в тому, що на момент його публікації німці вже відступали з Бродівського котла, а 27 липня 1944 р. змушені були покинути Львів під загрозою оточення радянськими військами, що просунулися далеко на захід аж до Перемишля (Голод 2004). Відтак із втратою Третім Райхом окупованих на сході територій, там автоматично переставали бути чинними постанови й приписи німецької окупаційної влади.

Список джерел та літератури

- В справі поборювання собачої скаженини на терені м. Львова, 1.10.1941, Львівські вісті, 41, 3.
- ВЕТРОВ, І. Г., 2000, Економічна експансія Третього Рейху в Україні 1941–1944 рр. Київ: Четверта хвиля.
- Візвання до заплати, 14.07.1944, Львівські вісті, 161, 4.
- ГОЛОД, І., 2004, Як «визволяли» Львів 1944-го, Молода Галичина. Львівський портал. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://portal.lviv.ua/uncategorized/2004/07/20/181918>
- Міський податок від собак, 18.04.1943 р. Станиславівське слово, 16, 6.
- ОРЛИК, В. та МАРЕНЕЦЬ, Л., 2005, До питання фінансової політики нацистів в окупованій Україні. Архіви України, 1–3 (256), 233–240.
- Пересторога, 19.06.1942 р., Львівські вісті, 134, 4.
- Податок від псів в Окрузі Чортків. Візвання до оголошення та заплати, 27.05.1942 р., Львівські вісті, 114, 4.
- Посадник міста Чорткова, 21.06.1943, Оголошення. Податок від псів у міській громаді Чортків, Чортківська думка, 28(93), 6.
- Тимчасове зарядження оподаткування собак в окрузі Коломия, 23–26.11.1941, Воля Покуття. Вістник Коломийської округи, 28, 8.
- 15-go b.m. mija termin placenia podatku od psów, 10.04.1942, Gazeta Lwowska, 83, 3.
- KOSIKOWSKI, C. & MATUSZEWSKI, J., 2002, Opodatkowanie posiadania psów czyli Placz ze śmiechu wokół budy: studium obyczajowo-prawne. Warszawa: Dom Wydawniczy ABC.
- Kto może być zwolniony całkowicie lub częściowo od płacenia podatku od psów, 28.03.1942, Gazeta Lwowska, 74, 3.
- KWAŚNIEWSKI, R. & JURCZUK, M., 2016, O psach i podatkach – historia i społeczeństwo, Rozprawy Humanistyczne. Zeszyty naukowe, Włocławek, XVII (2), 24–44.
- Obwieszenie i wezwanie do zapłaty podatku od psów w mieście Lwowie, 30.03.1942, Gazeta Lwowska, 75, 4.
- Obwieszczenie starosty miejskiego № 35, dotyczące podatku od psów w roku obrachunkowym 1940 (Kraków), Biblioteka Jagiellońska, 804981 (1), 10.
- Publiczne przypomnienie do zapłaty podatków, 11.06.1944 r., Gazeta Lwowska, 136, 6.
- Wprowadzenie podatku od psów [Introduction of a dog tax]. 21.03.1942, Gazeta Lwowska, 68, 3.

References

- 15-go b.m. mija termin placenia podatku od psow [On the 15th of this month The deadline for paying dog tax has passed]. 10.04.1942, Gazeta Lvovska, 83, 3. [In Polish].
- GOŁOD, I., 2004, Jak «vyzvolialy» Lviv 1944-ho [How Lviv was «liberated» in 1944]. Moloda Halychyna. Lvivskyi portal. [Online]. Available from: <https://portal.lviv.ua/uncategorized/2004/07/20/181918> [In Ukrainian].
- KOSIKOVSKI, C. & MATUSHEVSKI, J., 2002, Opodatkowanie posiadania psow chyli Plach ze smiekhu wokol budy: studium obyczajowo-prawne [Taxation of dog ownership or Crying with laughter around the kennel: a moral and legal study]. Varshava: Dom Vydavniczy ABC. [In Polish].
- Kto mozhe byts zwolniony tsalkovicie lub chenstsiovo od platsenia podatku od psow [Who may be fully or partially exempt from paying dog tax]. 28.03.1942, Gazeta Lvovska, 74, 3. [In Polish].
- KVASNIEVSKI, R. & JURCHUK, M., 2016, O psakh i podatkakh – historia i spolchesnosts [About dogs and taxes – history and the modernity]. Rozprawy Humanistyczne. Zeszyty naukowe, Vlotslavek, XVII (2), 24–44. [In Polish].

- Miskyi podatok vid sobak [City tax on dogs]. 18.04.1943, Stanyslavivske Slovo, 16, 6. [In Ukrainian].
- Obvieshenie i vezvanie do zaplady podatku od psov v miestsie Lvovie [Notice and request to pay dog tax in the city of Lviv]. 30.03.1942, Gazeta Lvovska, 75, 4. [In Polish].
- Obvieshenie starosty miejskiego № 35, dotychontse podatku od psow v roku obrakhunkovym 1940 (Krakov) [Notice of the City starosta No. 35 regarding the dog tax in the fiscal year 1940 (Krakov)]. Biblioteka Jagiellonska, 804981 (1), 10. [In Polish].
- ORLYK, V. & MARENETS, L., 2005, Do pytannia fiskalnoi polityky natsystiv v okupovanii Ukraini [On the question of the fiscal politics of the Nazis in occupied Ukraine]. Arkhivy Ukrainy, 1–3 (256), 233–240. [In Ukrainian].
- Perestoroha [Warning]. 19.06.1942, Lvivski visti, 134, 4. [In Polish].
- Podatok vid psiv v Okruzi Chortkiv. Vizvannia do oholoshennia ta zaplady [Dog tax in Chortkiv district. Call to advertise and pay]. 27.05.1942 p., Lvivski visti, 114, 4. [In Ukrainian].
- Posadnyk mista Chortkova, Oholoshennia. Podatok vid psiv u miskii hromadi Chortkiv [Chortkiv city Official, 21.06.1943, Advertisement. Dog tax in the city community of Chortkiv]. Chortkivska dumka, 28(93), 6. [In Ukrainian].
- Publichne pshypomnienie do zaplady podatkow [Public reminder to pay taxes]. 11.06.1944, Gazeta Lvovska, 136, 6. [In Polish].
- Tymchasove zariadzhennia opodatkuvannia sobak v okruzi Kolomyia [Temporary ordinance on taxation of dogs in Kolomyia district]. 23–26.11.1941, Volia Pokuttia. Vistnyk Kolomyiskoi okruhy, 28, 8. [In Ukrainian].
- V spravi poboriuvannia sobachoi skazhenyny na tereni m. Lvova [In the case of combating dog rabies on the territory of the city of Lviv]. 1.10.1941, Lvivski visti, 41, 3. [In Ukrainian].
- VETROV, I. G., 2000, Ekonomichna ekspansiiia Tretioho Reikhu v Ukraini 1941–1944 [Economic expansion of the Third Reich in Ukraine 1941–1944]. Kyiv: Chetverta khvyliia. [In Ukrainian].
- Vizvannia do zaplady [Call to pay] 14.07.1944, Lvivski visti, 161, 4. [In Ukrainian].
- Vprovadzenie podatku od psow, 21.03.1942, Gazeta Lvovska, 68, 3. [In Polish].

Податкове законодавство Третього Райху стосовно собак та собачі реєстраційно-податкові жетони з Дистрикту Галичина (1940–1944 рр.)

Під час Другої світової війни мала місце німецька окупація польських та українських земель. На окупованих територіях Третій Райх створював нову адміністративну структуру й впроваджував власну систему оподаткування населення, зокрема у Дистрикті Галичина. З-поміж інших був й податок за собак, що його збирали з населення на підставі постанов і приписів нової влади. Ці постанови регламентували: порядок реєстрації собак, розміри податкових тарифів, пільгові категорії, видачу реєстраційно-податкових жетонів, що кріпилися на нашійник тварини. Також встановлювалася система штрафів та інших видів покарань за невиконання цих розпоряджень. Магістрат залишав за собою право конфіскувати і вбити собаку, власник якої не в стані був заплатити за неї податок, а за свідоме приховування факту утримання її у власності належався штраф до 500 зл.

У великих містах Дистрикту Галичина податок за одну собаку в 1941 рр. становив в середньому до 100 зл., у 1942–43 рр. – 100–200 зл., у 1944–45 рр. – 150–250 зл. У окружних містечках Дистрикту в 1941–42 рр. – 30–40 зл., а у селах тоді ж – 20–30 зл. За наступні роки дані відсутні.

Внаслідок практики застосування таких жетонів збереглося чимало екземплярів, на підставі яких маємо уявлення про їх оформлення, графіку, матеріал виготовлення тощо. Такі жетони є артефактами, документами своєї епохи. У 1941 р. очевидно існувала проблема виготовлення собачих жетонів, про що свідчать як відповідні джерела, так і сам факт їхньої відсутності в окремих округах за цей рік. Тоді головним документом про реєстрацію та сплату податку за собаку ставала квитанція, що її видавали в місцевих управах. У цілому практика реєстрації та оподаткування собак виконували дві важливі суспільні функції: 1) регуляції кількості собак шляхом винищення незареєстрованих бездомних і бродячих; 2) санітарно-ветеринарного контролю як засобу боротьби зі сказом тварин.

Результати цієї статті можуть бути цікавими для широкого кола дослідників історії Другої світової війни, історії податкової справи, історії права, історії зооветеринарії, кінологів, колекціонерів та краєзнавців.

Ключові слова: Третій Райх, Дистрикт Галичина, Львів, Коломия, Тернопіль, Чортків, окупаційна влада, реєстрація, податок, собаки, пес, реєстраційно-податковий жетон, податковий тариф, штрафи.

Jurij Ovsinskyj, Candidate of Historical Sciences, Associate Professor of the Department of Medieval History and Byzantine Studies of Ivan Franko Lviv National University.

Юрій Овсінський, кандидат історичних наук, доцент кафедри історії середніх віків та візантиністики Львівського національного університету імені Івана Франка.

ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0004-7174-256X>

Received: 11.04.2024

Advance Access Published: October 2024